

ЄВДОКИМОВ ЮРІЙ, студент I курсу
всп «Миколаївський інститут права
національного університету «Одеська
юридична академія»»

РОЗКРИТТЯ ПРАВОВОЇ ДУМКИ В ТВОРЧОСТІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Та не однаково мені, як
Україну злії люде
Присплять, лукаві, і в
огні її окраденую
збудять...
Ох, неоднаково мені.
Т.Г. Шевченко

Видатний син українського народу Тараса Григорович Шевченко — центральна постать українського літературного процесу XIX ст. Його творчість мала вирішальне значення в становленні й розвитку нової української літератури, утвердивши в ній загальнолюдські демократичні цінності та піднісши її до рівня передових літератур світу. У своїй поезії Шевченко звернувся до тем, проблем та ідей (соціальних, політичних, філософських, історичних, художніх), які до нього ще не порушувалися в українській літературі або порушувалися надто несміливо й соціально обмежено.

Актуальністю даної теми полягає у розкритті значущості впливу творчості Шевченка на правову думку в Україні, розвитку нового художнього мислення, ролі Шевченка в історії української літератури.

Запал патріотичного відродження у творчості Т.Г. Шевченка, широта політичного мислення, боротьба проти соціальної неправди і неволі, проти будь-якого насильства над людськими душами. Шевченко — поет-борець, поет-бунтар. Він змалював нездоланність людського духу і прагнення до свободи,

безстрашних борців і співців свободи. Усе своє свідоме життя Шевченко вище всього цінував те, що найдорожче для кожної людини, те, у чому його позбавляли – свободу, волю і життя та закликав «і живих, і ненароджених» до боротьби проти поневолення та ганебної експлуатації людини. Шевченко закликає порвати кайдани, повалити самодержавство, визволити народ із неволі. У своїх творах він зображує трагічне становище покріпаченого селянства. («Сон», «Якби ви знали, паничі», «І виріс я на чужині», «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм...» та ін.). Шевченкове слово, його поетична мова запалювали серця мільйонів патріотичним вогнем. Як висловився Дж. Грабович, «...він співець і пророк, що передавав голос свого народу, він духовний батько відродження української нації». Поет виступив із протестом проти національного і соціального пригноблення. Більшість поезій на цю тему було написано у 1843 — 1845 рр., які на початку 1846 р. Т. Шевченко звів у велику рукописну збірку «Три літа», до якої увійшли такі твори, як «Розрита могила», «Сліпий», «Наймичка», «Сон», «Єретик», «Кавказ», «І мертвим, і живим...» та ін. [1]

Завдяки його творчості українська література, пройнята гуманістичними ідеями, вийшла на широкий інтернаціональний шлях історичного поступу і вивела із забуття всю націю. Він справді вийшов з народу, жив з народом, всіма своїми думами і почуттями був з ним міцно і нерозривно зв'язаний. Шевченкові твори — найулюбленіша поезія багатьох українців. Його вірші пронизані вірою у незламність людського духу, в незнищенність людини, в краще майбутнє. Т. Шевченко пророкував вільне суспільство, де не буде експлуатації і гноблення:[3]

І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.

Всіх борців за права поет називає братами і сестрами, з якими його єднає ненька-Україна. Насамперед звернемо увагу на те, як співзвучні та змістовно збігаються слова про захист людської гідності та волелюбність у віршах Тараса Шевченка і норми Декларації про

те, що «всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах». [6]

Т.Г. Шевченко був ворогом будь-якої обмеженості, вважаючи, що здобутки кожної національної культури є здобутком всього людства. Поет уявляв собі "сім'ю вольну, нову" народів, де оживе природа і оживуть люди, де не буде ніякого гноблення, а пануватиме воля і братерство. Оцінка політичних поглядів Т. Шевченка в різних наукових школах досить часто є відмінною і навіть суперечливою. В суспільній думці поет часто перетворювався в легенду, якою було зручно користуватися для маніпуляції масовою свідомістю та виправдання тих чи інших дій. Для представників радикально-націоналістичного напрямку української політичної думки Т. Шевченко був, батьком нації. Для різного роду соціалістів — у першу чергу "Кобзар", "захисник прав кріпаків". [5]

Свою боротьбу проти безсилля своєї нації, права усього українського народу Шевченко проявляв не тільки в своїй поезії, а й виражав у чітких діях. Такими діями було членство Шевченка в Кирило-Мефодіївському братстві. Історичне значення ідей Кирило-Мефодіївського братства стає більш зрозумілим на тлі того, що в 30-х роках російський уряд устами свого головного «ідеолога», міністра освіти графа С. Уварова, проголосив нову ідеологічну основу російського царизму: «самодержавство, православ'я, народність». З них перші два були старими і зрозумілими, а третій, продиктований пристосуванням до нових віянь із Європи, означав не те, що розуміли під словом «народність» на заході, а русифікацію народів Російської імперії, духовне їх підкорення, позбавлення власних національних ознак. Уряд був впевнений, що «малороси», які займали багато урядових посад, відігравали значну роль в діяльності духовної сфери імперії, підтримають цей процес асиміляції. Доки українська культура не виходила за межі лояльності імперії, царизм вважав її своєю. Помітним національно-культурним осередком українців у середині XIX ст. став петербурзький часопис "Основа" (1861-1862), редагований кирило-мефодієвцем В. Білозерським. У роботі журналу взяли участь Т. Шевченко, П. Куліш, М. Костомаров, а з нових авторів – О. Кузьменко, Марко Вовчок, Д. Мордовець, Л. Глібов,

Г. Барвінок, О. Кониський, С. Руданський, О. Стороженко та інші. Однак у 30 – 40-х роках українська культура вже була чітко відокремленою від російської, і в цьому велику роль відіграли Костомаров, Куліш і Шевченко. Тим самим діяльність кириломефодіївців поклала початок новій добі в російсько-українських відносинах. Це був відчутний удар по самодержавству, по його політиці й ідеології, і тому царизм жорстоко відреагував на нього, заарештувавши у 1847 р. всіх його членів за доносом студента О. Петрова. І навіть після звільнення (липень 1857 р.) йому заборонили в'їзд і проживання в обох столицях імперії аж до 1 березня 1858 р., а потім дозволили жити у Петербурзі «на поруках» і за «непосредственной опеки», тобто під наглядом поліції, як неблагонадійному. Попри довгі роки заслання, труднощі солдатської муштри, атмосферу щоденного зросійщення, знуцання та приниження, вгадується мужність і незламна воля поета, наприклад, у таких віршованих рядках: «Караюсь, мучусь, але не каюсь», які й стали його життєвим кредо.[2, 4]

Кирило – Мефодіївське братство не встигло здійснити своїх намірів, ініціатори організації ще не вийшли з кола теоретичних дискусій, коли її розгромили. Однак ідеї братерства глибоко проникли в свідомість тогочасної і наступної інтелігенції, надовго визначили головні напрями лінії українського національного відродження. Велика заслуга в розповсюдженні ідей братства належить творам Т.Г. Шевченка, «думи» якого належали не лише сучасникам.[2]

Тарас Григорович Шевченко – український поет, саме його «Кобзар» став національною святинєю українського народу. Шевченкові, як зазначає О. Гончар, належить виняткова роль у згуртуванні передових сил української нації, у розвитку й формуванні свідомості українського народу. А ось щодо Шевченківського Заповіту – спромігся лише на виконання першої його частини. Віковичний ген страху все ще не дає людині стати Людиною, і ще не одну краплину потрібно вичавити з себе, щоб нею стати, адже шлях цей пролягає через свідомість всіх і кожного. Тарас Шевченко – поет, що зробив для відродження і становлення сучасної української нації

чи не більше за будь-якого українського політичного діяча чи теоретика політики, відродив у ній національну самоповагу та прагнення до самостійного державно-політичного існування, поставив боротьбу за відродження держави із становища мрії в стан надії, сподівання і врешті активної діяльності. Він був більше, ніж поет – він був хоробрим борцем за права і волю людей. Його творчість закликала до боротьби проти гніту українського народу, твори поета сприймаються не лише як красне письменство, а й як фактор розвитку всього культурного життя в Україні. Тарас Шевченко – символ правди і безстрашності, великої любові до людини. Вся творчість великого Кобзаря зігріта гарячою любов'ю до Батьківщини, пройнята священною ненавистю до ворогів і гнобителів народу. Він боровся за права та свободи звичайних людей і намагався відтворити своє ставлення до подій які відбувалися в своїй поезії. Його думи, його пісні, його полум'яний гнів, його боротьба за світлу долю трудового люду були думами, піснями, гнівом і боротьбою мільйонів. Він боровся за Україну, він страждав за Україну, це був славний син української нації.

Список використаних джерел:

1. Брижицька, С. Життя і слово українця для українців. Тарас Шевченко і становлення національної ідентичності українців за матеріалами книги вражень на його могилі 1896 – 1926 [Текст] / С. Брижицька. – К., 2006. – 107 с.
2. Возняк, М. Кирило-Мефодіївське товариство [Текст] / М. Возняк. – Львів, 1921. – 238 с.
3. Даниленко, І. Молитва в поетичному дискурсі Тараса Шевченка [Текст] / І Даниленко // Слово і час. – 2006. - №6. – С.15-21
4. Нариси з історії нашої культури. – К., 1992. – 238 с.
5. Смолій, В. А. Українська державна ідея XVII-XVIII століть: проблеми формування, еволюції, реалізації [Текст] / В. А.Смолій, В. С. Степанков. – К., 1997. – 367 с.
6. Шевченко, Т. Г. Кобзар [Текст] / Т. Г. Шевченко; Вступна стаття О. Гончара. – К. : Дніпро, 1983. – 647 с.